

Skånelands medeltida rättsgrundvalar

av Carl Gustaf Liljenberg

En sammanfattning

Det skånska landstinget var grundvalen för rättsväsendet och egenstatligheten. (Det sammanträdde intill 1183 vid Avenlunda invid kungasätet Arendala och från 1183 vid Lerbäckes Hög, norr om staden Lund.

Skånelagen, den "gamla lagen" gällde intill 1157 och "den nya lagen" efter 1157. Slutlig nedteckning: Lund 1202/10. Gällde i alla skånska land till hösten 1283. Appelbar i Stockholm till 1734.

Skånska kyrkorätten, antagen 1157, gällde till 1685. Skånska stadsrätten, antagen senast 1250. gällde till 1682.

Skånska fredslagarna. Utfärdade den 26 maj 1284. Tillkomna efter böndernas allvarliga klagomål och de folkvalda häradsdelegaternas sammanträffande och överläggning med Erik Menved 1283 och i anslutning till Erik Klippings handfästning av 1282.

Skånska kungadömet återupprättande. I enlighet med det skånska landstingets och ärkebiskopsdömet beslut i Lund, kröntes Magnus Eriksson den 19 juni 1332 i Kalmar domkyrka till konung av Skåneland. I kungens tillkännagivande av kröningen i skrivelse till påven, Nikolaus V, betecknas Skåneland såsom "lås och rigel för alla mina riken". Han var redan konung av Norge och Sverige.

Konung Magnus Eriksson utfärdar den för sin tid demokratiska skånska regeringsformen den 26 juni 1340.

Fördraget om allmän landsfred i Skåneland undertecknas i november 1380.

Fördraget mellan Skåneland och Sverige undertecknas 1381.

Den skånska i Lund 1332 uppkomna nordiska unions tanken förverkligas den 11 augusti 1387, då Skånelands landsting ensamt i riket hyllar Margareta Valdemarsdotter såsom hela "Danmarks fru och husbonde och rikets fullmäktiga förmyndare". Hon är sedan 1385 bosatt i Skåneland och blir 1388 Norges och Sverige-Finlands drottning. I Helsingborg beslutas 1389 om unionen. Den 17 juni 1397 upprättas unionstraktaten mellan de tre nordiska rikena, en stor seger för Skåneland.

Den nordiska unionen upplöses 1523. Ett svårt nederlag för Skånelands folk och dess politiska grundtanke.

I och med den danska reformationens rättsgrundval: Kirkeordinansen av den 2 september 1537, upphör ärkebiskopsdömet i Lund efter 433 år. De facto upphör också det skånska folkets urgamla rätt att taga och vräka konung. Kungamakten i Köpenhamn har slutgiltigt segrat över den skånska folkfriheten, men bondefriheten blir bestående.

Skånelands och ärkebiskopsdömet Lunds politiska inflytande på händelseutvecklingen i Norden, särskilt markant 1332-1536, är definitivt slut.

Skåneland förblir den förnämsta av det danska rikets tre huvudland och med eget rättsväsende, lett av landsdomaren. Centraladministrativt fungerar Riksrådet i Skaane 1537-1658.

"Skaane" är alltid, liksom "Scania": intill 1719, liktydigt med Skåneland, dock sedan 1550 utan Bornholm. En helt nu folk- och statsrättslig situation inträder 1658-1719 genom freden i Roskilde.

Halland förloras 1580. Bornholm 1582. Blekinge 1593 och Skåne 1719 sin särställning såsom skånska land och förvandlas till fyra fristående landskap inom Danmark (Bornholm) och Sverige (Skåne, Blekinge, Halland).